

provincie groningen

bezoekadres: Martinikerkhof 12

Aan Provinciale Staten

postadres: Postbus 610
9700 AP
Groningen

algemeen telefoonnr: 050 316 49 11

algemeen faxnr.: 050 316 49 33

www.provinciegroningen.nl
info@provinciegroningen.nl

28 FEB. 2012

Datum :
Briefnummer : 2012-07154/7/A.21, EZP
Zaaknummer : 379608
Behandeld door : Rietman J.H.
Telefoonnummer : (050) 316 4367
E-mail : h.rietman@provinciegroningen.nl
Antwoord op :
Bijlage :
Onderwerp : Overname Enexis-aandelen

Geachte dames en heren,

Tijdens de vergadering van de Statencommissie Bestuur, Financiën en Economie op 9 november jl., is gesproken over de bij ons college bestaande principiebereidheid tot overname van het aandelenbelang van de gemeente Groningen in het netwerkbedrijf Enexis, zoals die is vastgelegd in onze brief nr. 2011-48391 dd. 26 oktober jl. aan B&W van de gemeente Groningen. In die brief is in dat verband ook opgemerkt dat wij ons willen bezinnen op de mogelijkheid van vergelijkbare afspraken tussen de provincie Groningen en de overige gemeentelijke aandeelhouders van Enexis in onze provincie.

In vervolg op de in de bovengenoemde vergadering door gedeputeerde Moorlag terzake gedane toezegging, gaan wij in deze brief nader in op het bovengenoemde onderwerp. Wij doen dat mede tegen de achtergrond van de overwegingen die naar onze mening in hun algemeenheid van belang zijn in verband met besluiten van de provincie Groningen tot het al dan niet deelnemen in bedrijven en het vergroten dan wel verkleinen of afstoten van de betreffende aandelenbelangen.

De provincie Groningen neemt momenteel deel in zes operationele bedrijven met een publieke taak. De rechtsvorm, procentuele omvang van het aandelenbelang in de vennootschappen en de totale omvang van het eigen vermogen en balanstotaal (x € 1 mln) van elk van die bedrijven per 31-12-2010, zijn hieronder weergegeven.

	<i>rechtsvorm</i>	<i>aandelenbelang</i>	<i>eigen vermogen</i>	<i>balanstotaal</i>
Attero	NV	6 %	257	839
BNG	NV	0.14 %	2.259	118.533
Enexis	NV	6 %	2.964	5.912
Groningen Airport Eelde	NV	30 %	14	40
NOM	NV	0.01 %	85	91
Waterbedrijf Groningen	NV	9.5 %	52	159
Groningen Seaports	GR		195	291

GED E P U T E E R D E S T A T E N

Beleidsmatig

Voorwaarde voor het deelnemen van overheden in bedrijven is dat met de activiteiten van dat bedrijf een duidelijk publiek belang gemoeid is, waarvoor de betreffende overheid medeverantwoordelijk is. Het gaat daarbij bijv. om het waarborgen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van bepaalde essentiële voorzieningen en faciliteiten. Wanneer de markt niet in staat of niet bereid was daarin te investeren, hebben overheden in het verleden middelen aangewend om zelf deel te nemen in daartoe opgerichte bedrijven.

Vanwege deze strategische en markttechnische motieven en omstandigheden, participeren de meeste provincies van oudsher in o.a. de energiebedrijven, waterbedrijven, regionale zee- en luchthavens en ontwikkelingsmaatschappijen, die actief zijn binnen of nabij hun grondgebied. Daarbij betreft het in de meeste gevallen vennootschappen of gemeenschappelijke regelingen, waarvan de overige aandelen volledig in handen zijn van andere (decentrale) overheden. Voor wat de provincie Groningen betreft gaat het daarbij op dit moment om Attero, BNG, Enexis, Groningen Airport Eelde, Groningen Seaports, NOM en Waterbedrijf Groningen.

Sinds eind jaren negentig is onder invloed van verschillende ontwikkelingen binnen de betreffende sectoren c.q. markten en gewijzigde wetgeving, bij veel provincies en gemeenten echter sprake van een heroriëntatie op hun deelnemingenbeleid. Deze ontwikkelingen hebben in enkele gevallen geleid tot een liberalisering van voormalige monopolie markten, een daardoor noodzakelijk geworden commercialisering van de bedrijfsuitoefening van de in die markten actieve ondernemingen en een verdere schaalvergroting door fusies en overnames. Daardoor is het risicoprofiel van bepaalde bedrijven veranderd en zijn bij hun oorspronkelijke aandeelhouders discussies ontstaan over een verzelfstandiging of privatisering van deze bedrijven of onderdelen daarvan.

De introductie van marktwerking in de energiesector die vervolgens heeft geleid tot de opsplitsing van de holding Essent en de daarop volgende besluiten van de betrokken provincies en gemeenten tot verkoop van haar productie- en leveringsbedrijf, illustreren de hiervoor genoemde gang van zaken. Gelet op deze ontwikkelingen heeft ook onze provincie in 2009 besloten dat het deelnemen in bedrijven die zich bezighouden met productie van en handel in elektriciteit niet langer een publieke taak is en haar aandelenbelang in Essent verkocht. Sindsdien zijn haar voormalige aandeelhouders, de directe eigenaren van het van de holding Essent afgesplitste netwerkbedrijf Enexis, dat opereert in een gereguleerde markt en het afvalverwerkingsbedrijf Attero, dat opereert in een geliberaliseerde markt. De aandelen in deze bedrijven werden voordien gehouden door de holding Essent en de daarmee verbonden taken en bevoegdheden werden om die reden uitgeoefend door de raad van bestuur van Essent en niet door de huidige aandeelhouders w.o. de provincie Groningen en de Groninger gemeenten.

Vanwege de uiteenlopende strategische en klantenbelangen die provincie en gemeenten hebben bij de bedrijfsactiviteiten van Enexis enerzijds en Attero anderzijds, is bij de huidige eigendomsverhoudingen sprake van een zgn. stakeholdersmismatch. In tegenstelling tot gemeenten, draagt de provincie geen directe verantwoordelijkheid voor afvalinzameling en -verwerking. De gemeenten hebben over het algemeen slechts een bescheiden aandelenbelang in het netwerkbedrijf Enexis, dat bij zijn strategische bedrijfsontwikkeling bovendien opereert op een (boven)regionale schaal.

De bedoelde mismatch zou o.i. kunnen worden verminderd bij een overname door de provincie Groningen van gemeentelijke aandelen in Enexis, mogelijk in combinatie met een aandelenruil Enexis/Attero. Wij menen dat daardoor een betere aansluiting kan worden gerealiseerd met de specifieke publieke belangen die voor de provincie en de gemeenten in het geding zijn bij de activiteiten van deze bedrijven.

Tot deze publieke belangen rekenen wij overigens ook de daarmee verbonden financiële belangen. Bij een overname c.q. aandelenruil zullen de betreffende voorwaarden daarom in een redelijke verhouding moeten staan tot de te verwachten toekomstige kasstromen en dividenduitkeringen. Een waardering door een onafhankelijke adviseur vormt daarom een essentieel element van elk mogelijke overname- of vervreemdingsvoorstel dat wij aan Provinciale Staten zullen voorleggen.

Zoals bij de beantwoording van de Statenvragen van CDA en CU in onze brief nr. 2011-58427 dd. 21 december 2011 al is opgemerkt, zullen wij ons richten naar de uitspraken van Provinciale Staten ten aanzien van dergelijke voorstellen en tot die tijd in geen geval onomkeerbare stappen zetten.

In verband met het voorgaande is o.i. ook van belang dat de provincie Groningen, mede door de verkoop van het productie- en leveringsbedrijf van Essent, momenteel over veel liquiditeit beschikt en een aanmerkelijk deel daarvan, namelijk het stamkapitaal ten behoeve van de voeding van de reserve ESFI, thans aanhoudt in de vorm van liquide middelen. Een deel van deze middelen zou echter ook voor het dienen van publieke belangen kunnen worden aangewend door het vergroten van het provinciaal aandelenbelang in bedrijven met een publieke taak, zoals Enexis of de BNG.

Een andere relevante overweging in dit verband vormt o.i. de omstandigheid dat een deel van de financiële middelen van gemeenten momenteel "vastzit" in bedrijven, terwijl zij tegelijkertijd extern middelen hebben verworven of nog moeten verwerven om publieke investeringen te kunnen doen, dan wel middelen moeten vrijmaken om af te boeken op grondexploitaties en het op peil brengen van risicobuffers. Voor deze gemeenten kan het aantrekkelijk zijn om hun belang in Enexis liquide te maken.

Financieel

Bij het uitzetten van gelden op de kapitaalmarkt ontvangt de provincie na afloop van de looptijd de hoofdsom terug en weet zij van te voren wat het rendement is. Bij een dividenduitkering is het rendement echter afhankelijk van de omvang van het bedrijfsresultaat en de zgn. pay out-ratio.

Een ander verschil tussen het uitzetten van gelden op de kapitaalmarkt en het financieel deelnemen in bedrijven, betreft de beschikbaarheid van de daarmee gemoeide middelen. Bij een uitzetting op de kapitaalmarkt beslist de provincie van tevoren hoe lang de betreffende gelden worden uitgezet.

Bij een deelneming door de provincie in een bedrijf, gaat het in beginsel echter meestal om een langdurige verbintenis. Wanneer wordt besloten tot beëindiging van zo'n deelneming c.q. verkoop van het betreffende aandelenbelang, vloeit dat meestal voort uit gewijzigde marktomstandigheden en/of wetgeving, waardoor de oorspronkelijke overwegingen voor het aangaan van die deelneming niet meer actueel zijn.

Zoals bekend kunnen het bedrijfsresultaat en de marktwaarde van een bedrijf fluctueren. Deelnemen in bedrijven brengt daarom bepaalde financiële risico's met zich mee voor hun aandeelhouders en dat is bij overheidsaandeelhouders niet anders. Bij bedrijven die opereren in gereguleerde of monopolioïde markten, zoals netwerkbedrijven en waterbedrijven, zijn die risico's overigens gering en bij vennootschappen (en dat zijn met uitzondering van Groningen Seaports alle bedrijven waarin de provincie Groningen deelneemt) in elk geval beperkt tot de omvang van hun kapitaalbreng in de onderneming.

Daartegenover staat uiteraard de ontvangst van dividenden wanneer die worden uitgekeerd en de mogelijke realisering van een boekwinst bij vervreemding van de betreffende aandelenbelangen, maar een beleggingsoogmerk mag nooit het voornaamste motief zijn voor het deelnemen van overheden in bedrijven.

Dat en waarom de Nederlandse netwerkbedrijven w.o. Enexis, gelet op de daarbij in het geding zijnde publieke belangen, naar de mening van het Rijk volledig in overheidshanden moeten blijven, is enkele jaren geleden vastgelegd in de Wet Onafhankelijk Netbeheer. Vanwege die publieke belangen zijn deze bedrijven verder onderworpen aan een tariefreguleringskader dat is gekoppeld aan het behalen van een normatief rendement op het geïnvesteerde vermogen en in hoge mate bepalend is voor de omvang van het bedrijfsresultaat dat de basis vormt voor de dividenduitkering. Gelet op deze stabiele en gereguleerde bedrijfsomgeving en de hoge solvabiliteit van Enexis, is het financiële risico dat gemoeid is met een eventuele uitbreiding van het provinciaal aandelenbelang in dit bedrijf o.i. aanvaardbaar. Dat deze opvatting breder wordt onderschreven is recentelijk ook gebleken bij de succesvolle plaatsing van een obligatielening door Enexis voor de herfinanciering van de aflossing van de eerste tranche van de bij de splitsing van Essent door haar aandeelhouders in 2009 verstrekte bruglening.

In verband met het voorgaande willen wij u overigens nog op het volgende wijzen. Het overgrote deel van de totale aandeelhouderswaarde van alle deelnemingen van de provincie Groningen in bedrijven, zat tot enkele jaren geleden in haar belang in de voormalige holding Essent. Door de opsplitsing van die holding en de achtereenvolgende verkopen van haar kabelcombedrijf, productie- en leveringsbedrijf en belang in EPZ, is de totale aandeelhouderswaarde van de provinciale deelnemingen inmiddels echter sterk teruggelopen. Met de genoemde transacties was in totaal namelijk een bedrag van ca. € 11 mrd gemoeid, dat gefaseerd is resp. zal worden uitgekeerd aan haar voormalige aandeelhouders en waarvan op grond van haar aandelenbelang ca. 6% d.i. ongeveer € 660 mln toekomt aan de provincie Groningen. Dit heeft de afgelopen tijd gezorgd voor een forse inkomstenstroom, die naar verwachting nog enige tijd zal aanhouden bij de aflossing in de komende jaren van de leningen en de vrijval van reserves, die in verband met de splitsing van Essent en de aansluitende verkoop van haar productie- en leveringsbedrijf in 2009 verstrekt resp. gevormd zijn en deel uitmaken van het hiervoor genoemde totaalbedrag.

Tot voor kort was een belangrijk deel van het vermogen van de provincie Groningen dus geïnvesteerd in bedrijfsactiviteiten van Essent die werden uitgeoefend in geliberaliseerde en zeer concurrerende markten. Door de hiervoor genoemde ontwikkelingen is dit vermogen inmiddels echter sterk gereduceerd en is een kapitaalstroom op gang gekomen, die heeft geleid tot een hoge liquiditeitspositie. Bij een eventuele uitbreiding van de bestaande provinciale deelneming in Enexis, zou slechts een beperkt deel van de hiervoor genoemde kapitaalstroom opnieuw worden omgezet in (additionele) aandelenbelangen. In tegenstelling tot Essent opereert Enexis bovendien overwegend in een monopolistische en sterk gereguleerde bedrijfsomgeving en dienen haar activiteiten vrijwel uitsluitend publieke belangen, waarvoor de huidige aandeelhouders (w.o. een groot aantal gemeenten met relatief kleine aandelenbelangen) medeverantwoordelijk zijn.

Zoals bekend bezit de provincie Groningen momenteel een aandelenbelang van ca. 6 % in Enexis. Bij overname van de aandelenbelangen van Groninger gemeenten in dit bedrijf, zou het provinciaal belang in Enexis kunnen toenemen tot maximaal ca. 9.9 %. De provincie Groningen zou alsdan ten opzichte van de provincies Noord-Brabant, Overijssel en Limburg, die resp. 30.8 %, 18.7 % en 16.1 % van het aandelenkapitaal van Enexis houden, overigens nog steeds een relatief kleine aandeelhouder zijn. Het hiermee gemoeide bedrag is uiteraard afhankelijk van de uitkomst van de waardering van Enexis, maar zou zoals gezegd naar verwachting niet meer dan een beperkt deel van de totale inkomsten van de provincie Groningen vanuit de splitsing en verkoop van de hiervoor genoemde onderdelen van de voormalige holding Essent omvatten.

Uit de hiervoor genoemde financiële gegevens m.b.t. Enexis en de opbrengst van de afgestoten delen van de voormalige holding Essent, zal duidelijk zijn dat bij een uitbreiding van het provinciaal aandelenbelang in Enexis met maximaal 3.9 %, de totale omvang c.q. waarde van de door de provincie in bedrijven geïnvesteerde middelen ook daarna in elk geval nog veel lager zou zijn dan enkele jaren geleden.

Gelet op het voorgaande zou een eventuele overname door de provincie Groningen van gemeentelijke aandelenbelangen in Enexis, naar onze mening passen bij het bestaande rijksbeleid ten aanzien van de netwerksector en niet leiden tot hogere risico's over de door de provincie uitgezette middelen. Zoals hiervoor al is opgemerkt zou de totale omvang van de aandeelhouderswaarde van de provinciale deelnemingen in bedrijven, dan nog steeds relatief bescheiden zijn en bovendien veel duidelijker zijn gericht op het dienen van publieke doelen (Enexis vervult bijv. een sleutelrol bij het faciliteren van de ontwikkeling van duurzame energie in het noorden), dan voorheen het geval was.

Bij de in het begin van deze brief genoemde bezinning op een mogelijke overname van gemeentelijke aandelenbelangen in Enexis, zullen wij uiteraard de ruimte die de bestaande financiële beleidskaders van de provincie daarvoor bieden, betrekken.

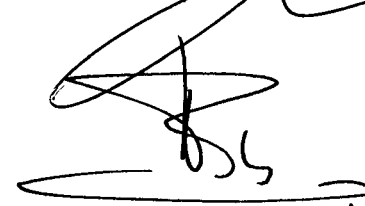
Voor de goede orde en wellicht ten overvloede merken wij tenslotte nogmaals op dat een verkenning naar het vergroten van ons belang in Enexis, eventueel gecombineerd met ruil van aandelen Attero, zich niet uitsluitend uitstrekt tot de gemeente Groningen, maar zich in beginsel richt op alle gemeentelijke aandeelhouders van deze bedrijven in de provincie Groningen. Met de Groninger gemeenten vindt hierover in VGG-verband overleg plaats.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

 , voorzitter.

 , secretaris.